

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kurguz – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

11 EYLÜL SONRASI AFGANİSTAN'DAKİ GÜVENLİK SİSTEMİ

Giray Saynur DERMAN* Babur HAYA**

****Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü***

***** Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler A.B.D***

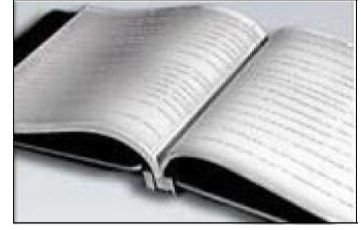
Özet: Orta Asya'nın güneyinde yer alan Afganistan konumu itibariyle bir köprü ülke durumundadır. Afganistan jeopolitik olarak önemli bir bölgede bulunmakla birlikte, sahip olduğu doğal kaynaklar ile birlikte jeo-stratejik açıdan büyük güçlerin dikkatini çekmektedir. Bu çalışmada, Afganistan'ın Jeopolitik özellikleri sebebiyle yayılmacı ve sömürgeci zihniyete sahip ülkelerin girişimleri, El Kaide- Taliban ilişkisi, 11 Eylül saldırıları ve bu saldırılardan sonra ABD'nin Afganistan'ı işgali, Afganistan'da ortaya çıkan güvenlik sorunu gibi konular sebep sonuç ilişkisine göre derinlemesine incelenmiştir ve bu sorunların çözümüne yönelik araştırma yürütülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, ABD, Güvenlik, El Kaide, 11 Eylül

SECURITY SYSTEM IN AFGHANISTAN AFTER SEPTEMBER 11

Abstract: Afghanistan being located in the south of Central Asia has the role of a bridge by its position. As Afghanistan is situated in a geopolitically important place, it attracts the attention of the great powers by means of geo-strategy and its natural resources. In this study, the matters like; interventions of the countries in Afghanistan that have expansionist and colonialist mentality due to the geopolitic characteristics of Afghanistan, al Qaeda-Taliban relationship, the September 11 attacks and the U.S. invasion of Afghanistan after these attacks, the problem of emerging security issues in Afghanistan, are examined thoroughly according to cause and effect relationship and research is carried out to find solutions to these issues.

Key Words: Afghanistan, The United States, Security, Al-Qaeda, September 11

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

1. GİRİŞ

Afganistan; Kafkasya, Orta Asya, Güney Asya ve Ortadoğu arasında bir kesişme noktasındadır. 1747 tarihinden bu yana Afganistan adıyla bilinen bugünün “Afganistan İslam Cumhuriyeti”¹, çağdaş dönemlere kadar Aryana, Ortaçağ’da Horasan diye adlandırılmıştır. Afganistan, coğrafi konumunun özelliği bakımından, tam bir kilit ülke durumundadır (Dursun, 1998-1999: 49). Coğrafi, tarihi, kültürel ve stratejik olarak Orta Asya’nın ve Güney Asya arasında bir parçası olan Afganistan’ı, siyasi ve dini coğrafyası, Güney Asya ve Ortadoğu’ya yakınlaştırmaktadır.

Afganistan bir köprü ülke olarak Orta Asya’nın güneyindedir ve kuzeyden Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan; kuzeydoğudan Çin Halk Cumhuriyeti, doğudan ve güneyden Pakistan, batıdan ise İran’la sınırı vardır. Afganistan jeopolitik olarak önemli bir bölgede bulunmaktadır Bu konumu ile büyük güçlerin dikkatini cezbedecek ölçüde jeo-stratejik bir öneme sahiptir. Afganistan’ın bu jeo-stratejik önemi, SSCB’nin dağılmasının ardından ABD karşısında yeni bir güç olan Çin ve 1979’daki İslam devriminden sonra sürekli olarak ABD ile gergin bir ilişki içinde olan İran İslam Cumhuriyeti ile sınırdaş olmasından kaynaklanmaktadır.

Afganistan, ayrıca önemli bir kaynak

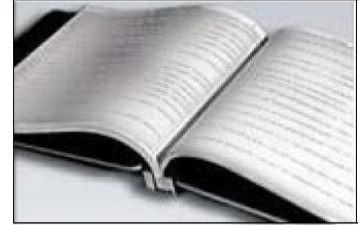
bölgesidir ve altın dâhil, önemli minerallerin olduğu, doğalgaz ve petrol açısından da zengin bir bölgedir. Gerek bu zenginliğe sahip olmak isteyen ve gerekse Avrasya Balkanları’na hâkim olmayı hedefleyen yayılmacı düşünceler bölgede uluslararası mücadeleyi hızlandırmaktadır (Brezinski, 1998: 140-143).

20. yüzyıl başlarında siyasi coğrafya alanında çalışan bilim adamlarınca dünya egemenliğine yönelik birçok teori ortaya atılmıştır. Bu teorilerden Spykman², tarafından geliştirilen hâkimiyet teorisi, Kenar Kuşak Teorisi’dir (Stebbing, 2013). Bu teoride diğer teorilerle aynı coğrafya kullanılmış, fakat “Dünya adasına egemen olmak için Merkez Bölge’yi çeviren kenar kuşağa yani Türkiye-İrak-Pakistan-Afganistan- Hindistan-Çin ve Kore’ye kadar uzanan bölgeye egemen olmak gerektiği” savunulmuştur (Davutoğlu, 2003: 104-105).

Afganistan, merkez bölge olarak adlandırılan bölgenin güneyinde Kara Hâkimiyet Teorisi’nde, Dünya hâkimiyetini sağlayabilmek için bir şart ve basamak olarak görülen, diğer bir yandan ise Spykman’ın Kenar Kuşak Teorisine göre Dünya hâkimiyetini sağlayabilmek için mutlaka kontrol edilmesi gereken ülkeler arasındadır. Asya’daki konumu itibari ile İngilizlerin Asya’nın Gözetleme

¹ 3 Ocak 2004 tarihinde kabul edilen anayasada ülkenin adı bu şekilde kabul edilmiştir.

² Nicholas John Spykman, 1893-1943 yılları arasında yaşamış olan, Amerikalı jeopolitikçidir, <http://prezi.com/ccuh4ok5uuzf/nicholas-spykman-the-rimland-theory/>, Erişim Tarihi: 21 Mart 2013.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

Kulesi olarak adlandırdıkları, (Ülger, 1998-1999: 96) Orta Asya ile Güney Asya arasında geçiş kapılarından birisi konumundadır. Afganistan'ın, Güney Asya'dan Orta Asya'ya tek giriş kapısı konumuna sahip olduğu durumlar da vardır (Çeçen, 1998-1999: 111). Bu, Hindistan ve İran gibi geçiş ülkeleri üzerinden geçişin mümkün olmadığı durumlarda geçerlidir.

İki kutuplu dönemde dünya lideri ülkelerin karşılıklı etki alanlarının temas ve geçiş bölgeleri ile düğüm noktalarını kapsamaktadır. Afganistan'da, Soğuk Savaş'ın son çatışmasının Sovyet işgali sonrasında olması, ülkenin bu anlamda jeo-stratejik konumuyla bağlantılıdır (Davutoğlu, 2003: 113).

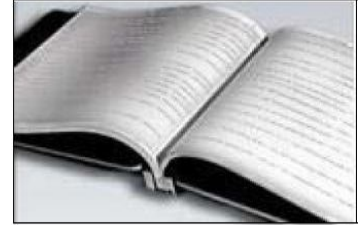
Afganistan'ın Rusya, Hindistan ve Pakistan gibi elinde nükleer güç bulunduran üç ülkenin oldukça yakınında olması büyük devletler için önemini artıran etkenlerden birisidir. Başka bir etken ise, Rusya'nın güneye inmesinin önünde set olmasının yanında, Hazar Havzası petrolü ile doğalgazının Hint Okyanusu'na aktarılabilmesi için geçiş güzergâhı üzerinde bulunmasıdır. Planlanan petrol ve doğalgaz hatları sebebiyle Afganistan, bazı ülkelerin kendi menfaatleri için türlü politik oyunlar tezgâhladıkları bir alan olmuştur. Bu politik oyun ve operasyonlara şeriat yanlısı Taliban'ı desteklemek de dahil edilmiştir (Atay, 1998-1999: 23).

20. yüzyılın sonunda Afganistan'ın dünya gündeminde olmasının nedeni Orta Asya

doğalgaz ve petrolünün paylaşılması isteğidir. Bunun da bölgede yaşanan çatışmalar ve mücadelelerin altında yatan sebeplerden biri olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra Afganistan'da çıkan enerjinin dünyaya aktarımı için gerekli boru hatlarının yapım mücadelesi de vardır. Afganistan'ın zenginliklerinden menfaat elde etme gayretleri bu coğrafyada Yeni Büyük Oyun'u³ (İrfan, 2002: 9-40) ortaya çıkarmıştır (Raşid, 2001: 9 ve Kleveman, 2004: 3).

Afganistan, bu hâkimiyet güdülerinin sıçrama tahtası konumundadır. Sağlayacağı avantaj ile büyük oyun mücadelesinde Afganistan'ı İngilizlere kaptıran SSCB, sıcak denizlere ulaşma fikrini ve Afganistan'ın önemini hiçbir zaman dış politikaları arasından çıkarmamıştır. SSCB'nin 1979'daki Afganistan işgalini bu çerçevede değerlendirmek gerekmektedir. SSCB'nin Afganistan'ı işgaline direnen Afgan halkının direnişinin uluslararası düzeydeki yankısı, dünyada büyük kuvvetler arasında hukuksal bir tartışmanın başlangıcı olmuştur. BM'nin gözetiminde Cenevre'de yapılan siyasi görüşmelerden sonra

³ Büyük Oyun” Orta Asya ve Afganistan'ı kontrol altına alarak, tüm bölgeye hakim olma adına Rusya -İngiltere arasında yaşanan mücadelenin literatürdeki tanımıdır, S.S.C.B'nin dağılması sonrasında, İngiltere'nin bölgedeki rolünü ABD devralmıştır. Siyasal analizciler ile gazeteciler bu olguyu “Yeni Büyük Oyun” olarak adlandırmışlardır.“Yeni Büyük Oyun” tabiri ilk defa Pakistanlı gazeteci Ahmed Raşid tarafından kullanılmıştır.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

taraf, 15 Nisan 1988'de anlaşma yapmıştı. 15 Şubat 1989 günü son Sovyet askerleri Afganistan'ı terk etmiştir. Sovyet işgalinin bitmesi Afganistan'da hiçbir şeyi değiştirmemiş, Cenevre anlaşmaları Afganistan'a barış getirmemiştir.

SSCB'nin Afganistan'dan çekilmesi sonrasında iç savaş başlamıştır. Bu iç savaşın başlaması ile Sovyetler bazı gruplara destek olmuşlardır. Taliban, Sovyet-Afgan Savaşı'nın ardından Rusların geri çekilmesinden sonra Afganistan'daki merkezi hükümetlerin zayıflıklarından yararlanarak iktidara gelmiş ve ülkenin büyük bölümünü kontrolü altında tutmuştur. Afganistan'ın dünya kamuoyunun gündemine 1991'de SSCB'nin dağılması sonrasında oturmuştur.

1.1. Güvenlik Sorunu

Güvenlik, tarihin hemen hemen her döneminde bireylerin ve şekli ne olursa olsun bütün devletlerin önem verdiği bir konu olmuştur. Güvenliğin sağlanması içinde bulunduğumuz yüzyılda giderek zorlaşmaktadır (Özcan, 2013)⁴

Globalleşmenin beraberinde getirdiği sınır aşan tehditler ve küresel ölçekte terör tehdidi gibi gelişmeler uluslararası güvenliğin devlet eksenli anlayışla ve Üçüncü Dünyada yaygın olan güvenlik devleti yapılanmasıyla artık sağlanamayacağı yönündeki görüşleri

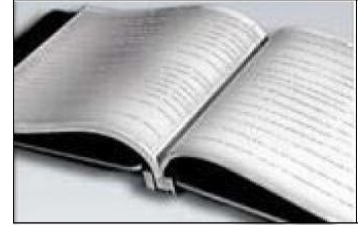
güçlendirmiştir (Krause ve Williams, 1997: 5-26).

18. yüzyılın başlarından itibaren Afganistan coğrafyasında kurulan bütün yönetimler, emirlikler ya da devletler, üzerinde kurulu oldukları topraklardan yeterli geliri elde edememiş, güvenliği sağlayamamış ve sonuçta başarısız olmuştur. Yönetim gücünü elinde tutan unsurlar bir şekilde dışarıdan destek arayışında bulunmuşlar ve kendi ülkelerinin ihtiyaçlarını ve güvenliğini sağlamaktan ziyade destek ve yardım kaynağının çıkarlarını koruma eksenli politikalar gütmüşlerdir. Dışarıdan sübvans edilen bir yönetici seçkin zümresi Afganistan siyasi tarihi içinde yerleşik bir olguya dönüşmüştür.

Soğuk Savaş döneminde Sovyetlerin temel stratejik yayılmacılığına karşı ABD ve Avrupa'nın ortak hareket etmesi söz konusuydu (Yeşiltaş, 2004: 33-34). Soğuk Savaş döneminde Afganistan üzerinde yürütülen ideolojik rekabet, bölge ülkelerinin müdahil olduğu etnik gruplaşmaları ve bu grupların kıyasıya çatışmalarını beraberinde getirmiştir. Böylelikle Afganistan, savaşın merkezi haline gelmiştir. Afganistan'da süregelen çatışma yaygın şekliyle bilinenin aksine, 1979 yılında Sovyet işgali ile başlayan son 30 yıllık dönemin de oldukça gerisine gitmektedir. Bazı araştırmacıların dikkati çektiği üzere Afganistan'da güvenlik ve iyi

yönetimin sağlanması için adem-i merkezîyetçi bir idarenin gerekli olduğu,

⁴http://www.iibf.selcuk.edu.tr/iibf_dergi/dosyalar/01348092909.pdf, Erişim Tarihi 12 Ağustos 2013,

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

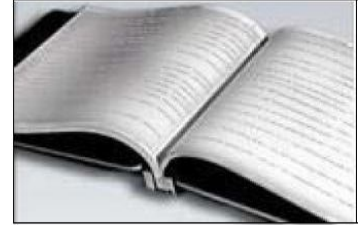
buna karşın tarihsel olarak katı merkeziyetçi devlet yapıları ile yönetildiği konusu üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur.

Bonn Antlaşması ile Afganistan'da güvenliğin sağlanması ve yardım yapılması için Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti'nin kurulması (UGYK/ISAF)⁵ kararı alınmıştır (Akkurt, 2005: 255). Afganistan'da güvenlik konusu ele alınırken öncelikle devletin güvenliğinin sağlanmasının gerekliliği uluslararası toplumun temel çıkış noktası olmuştur. Ancak mevcut durum, Bonn Anlaşması ile tespit edilen devlet inşa sürecinin her aşamasında önce istikrarın sağlanması, daha sonra güvenliğin tesis edilmesi şeklinde bir zorunluluğu gündeme getirmektedir. Bu durum önceki bölümlerde altını çizdiğimiz güvenlik - istikrar ikilemini işaret etmektedir. İstikrar, hem siyasal süreçlerin gelişimi hem de güvenlik için ön koşul olmakla birlikte istikrarın sağlanması için güvenlikten taviz verilmesi anlamına gelebilecek süreçlere güvenliğe tehdit oluşturduğu düşünülen grupların ve unsurların dâhil olmasına izin vermek gerekmektedir. Bu anlamıyla güvenlik-istikrar ikilemini çözmek Afganistan'da çatışma ortamında uzak hedef olarak gözükken insan ve toplum güvenliğinin sağlanması ve nihayetinde devlet güvenliğinin sağlanması ile mümkündür (Aras ve Toktaş, 2008: 47, 66, 68, 75).

Afganistan'ın güvenlik problemi sadece ülkede süregelen direniş ile sınırlı değildir. Güvenlik problemi, var olan iç çatışmaların ötesinde, daha geniş bir bağlamda, uluslararası afyon ticareti ve bölgedeki ülkelerin müdahalesi dikkate alınarak geniş bir çerçevede anlaşılmalıdır.

Bu iç içe geçmiş ve çoklu güvenlik problemi altında yaşayan Afgan halkı tercihlerini çeşitli eşikler üzerinden belirlemektedir. Birinci kritik eşik ve güvenlik açısından en sorunlu durum Taliban'ın hala varlığını sürdürmesidir. Halkın sorunlarını çözmek için Kandahar'da Taliban mensuplarının idaresindeki mahkemelere başvurduklarına dair söylentiler yayılmıştır. Ülkenin özellikle güneyinde ve güneybatı kısmında Taliban'ın hükümet 'işbirlikçilerine' karşı acımasız uygulamaları devam etmektedir. NATO ve koalisyon güçleri, hükümete destek verme yönünde halkı cesaretlendirmenin ötesinde herhangi bir başarı sağlayamamıştır. İkinci kritik eşik ise Taliban'ı istememekle birlikte mevcut hükümeti başarısız bulan ve durumun kötüleşeceğine dair ümitsizlik besleyen kitlelerin tercihleridir. Bu kitle hükümete karşı güvenini yitirmiştir; üstelik hükümetin bekleyen sorunların çözümünde etkili olamayacağı düşüncesindedir. Bu kitle aynı zamanda koalisyon güçleri ve NATO'nun ülkenin inşasına katkıda bulunmadıkları yönünde olumsuz düşüncelere sahiptir ve yabancılara güvenmemektedir (Aras ve Toktaş, 2008: 65).

⁵ ISAF: International Security Assistance Force: Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

Güvenlik-istikrar ikileminde karşılaşılan sorunun çözümü ülkenin büyük çoğunluğunun Taliban rejimini istememesinde yatmaktadır. Afganistan örneğinde güvenlik ve istikrar ikileminin yönetimi insan, toplum ve devlet güvenliği üzerinden gerçekleştirilecekse istikrarın sağlanması için güvenlik sorunlarının kısa süreliğine ötelenmesi gerekebilir. Bu sebeple bahsi geçen projelerin milis güçlerin ve savaş ağalarının yeni ordu içinde yer alabilmelerine imkân tanınması

olumlu bir adımdır. Önce istikrarın sağlanması ve güvenlik yapılanmasının oluşması, daha sonra ise güvenlik kurumlarının asli vazifelerine uygun hareket etmelerinin sağlanması, güvenliğin tesisi için birbirini izleyecek süreçlerdir.

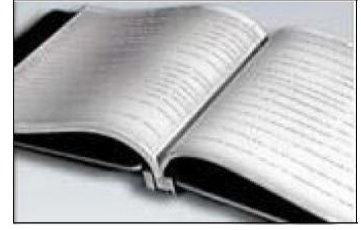
Afganistan deneyimi sadece başkentin dar bir alanında güvenliğin sağlanarak ülke genelini ilgilendiren bir referandum ya da anayasa halk oylaması yapılamayacağını da göstermiştir. Oy kullanacak tüm grup, etnisite ve kesimlere oy kullanma imkânı tanınması gerekmektedir. Afganistan'da güvenlik-istikrar ikileminin kritik eşiklerle, kısmi başarıyla sürdürülmesinin örneği; seçim gibi bir siyasal kurumun hayatiyet kazanması sırasında güvenliği tehdit eden unsurlara oy kullanma hakkının verilmesi ya da güvenlik açısından güveniksizlik yaratan unsurlara kısmi taviz verilmesidir. Afganistan'da güvenlik-istikrar ikileminin yönetilmesi devlet ve hükümet yapılarının yeniden yapılanmasının yanı sıra geniş halk kitlelerini (güveniksizlik yaratan gruplar dahil) mümkün olduğunca siyasal

sisteme eklemleyebilecek politikaların geliştirilmesi ile mümkün olacaktır. El-Kaide ve Hikmetyar gruplarının içinde yer alan bazı uzlaşmaz grupların ayıklanarak dışlanması akabinde geriye kalan gruplar ya da kişiler siyasal sistem içerisine çekilerek uyumlulaştırılabilir. Böylelikle siyasal sistemin meşruiyet zemini, katılımın artırılması sayesinde genişletilerek daha dinamik ve kuşatıcı bir yapı ortaya çıkarılabilir. Bu bağlamda bir kısım problemlili gruplar, örneğin savaş ağaları, bunlarla bağlantılı iktisadi müteşebbisler ve bazı milis unsurları, siyasal aktör kabul edilerek ordu içinde yer alabilir.

Afganistan'da nihai hedef kalıcı yönetim kurumlarının oluşturulması, güvenliğin sağlanması ve afyon ticaretinin yerini yasal ekonomik faaliyetlere bırakması olduğuna

göre, bu hedefe ulaşmanın yolu güvenlik-istikrar geriliminin iyi yönetilmesidir. En fazla ihtiyaç duyulan ise siyasal otoritenin halk kitleleri içerisinde derinlik kazanmasıdır. Bu derinliği oluşturacak en iyi strateji güvenlikten bir miktar taviz verilerek uzlaşmaz görünen fakat uzlaşmaya dair ufak da olsa bir kıvılcım taşıyan grupların siyasal ve ekonomik sisteme meşru birer aktör olarak dâhil edilip zamanla dönüştürülmesi ve ehlileştirilmesidir (Aras ve Toktaş, 2008: 47, 66, 68, 75).

1.2. El Kaide-Taliban İlişkisi

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

Sovyet işgali sürecinde Usame bin Ladin bölgede Ruslara karşı savaşan binlerce yabancı savaşıdan oluşan bir askeri birlik oluşturmuştur. Usame bin Ladin Taliban iktidara geldikten sonra dünyanın değişik bölgelerindeki İslami oluşum liderleriyle bir ittifak yapmıştır. 23 Şubat 1998 yılında Uluslararası İslami Direniş Cephesi adında bir koalisyon oluşturmuştur. Bu cephe süreç içinde daha da genişleyerek dünyanın birçok bölgesindeki cihad hareketlerini ciddi oranda etkilemeye başlamıştır. Liderliğini Molla Ömer ve Usame bin Ladin'in yaptığı El Kaide'nin dünyanın birçok yerinde örgütlenen bir koalisyon olma yolunda hızla ilerlemiştir (Moreau, 2011). Küresel Koalisyonun emri altında 100-150 bin arasında devasa bir askeri güç olduğu görülmüştür. İşte Batı Devletleri bu uluslararası tehdidi bertaraf edebilmek için uluslararası bir işgal gerektiği kanaatine vardılar ve İslam ülkelerini askeri olarak işgal etmeye karar verdiler (Drogin, 2002).

11 Eylül 2001'de ABD'ye yönelik yapılan saldırı, Bamyan'da bombalanan Buda heykelleri, Afgan kadınının 'Burkası' ve en önemlisi Taliban El- Kaide ilişkisi gerekçe

gösterilerek 7 Ekim 2001'de, Afganistan, bu kez ABD liderliğinde NATO güçleri tarafından işgal edildi.

11 Eylül 2001 günü yaşanan terör olayından Usame bin Ladin, El Kaide ve Taliban rejimi sorumlu tutulmuştur. Bu terör saldırısı sonucunda, ABD hükümeti savaşta olduğunu ileri sürmüş ve Birleşmiş

Milletler Antlaşması'nın 51. Maddesi ile tanınmış olan meşru savunma hakkının kullanılacağını açıklanmıştır. Özgürlük Operasyonu ile yeniden yapılandırma sürecinde, kendi çıkarları doğrultusunda faaliyetlerine ve geleceğe dönük yatırımlara devam etmektedir.

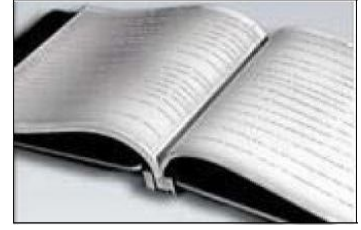
1.3. 11 Eylül Sonrası Gelişmeler

Ticaret Merkezi ve Pentagon'a yönelik düzenlenen terörist saldırılar, belki de insanlık tarihinin en büyük terör eylemi olarak, ABD'nin yanı sıra bütün uluslararası topluluk üzerinde çok derin bir etki yaratmıştır. Güvenlik anlayışı ve meşru müdafaa hakkı sorgulanmaya başlamıştır.

Ortak güvenlik sistemi ve meşru müdafaa hakkı farklı amaçlara hizmet etmektedir. Meşru müdafaa hakkı, devletlere yönelik saldırıları bertaraf etmeyi amaçlarken; ortak güvenlik sistemi daha geniş bir amaca hizmet ederek geniş çaplı bir savaşın çıkmasını önlemeyi hedeflemektedir.

ABD Başkanı Bush, 1 Temmuz 2002'de yaptığı konuşmasında artık güvenlik anlayışının Soğuk Savaş Döneminden farklı olduğunu ve bütün tehditlerin tam olarak oluşmasının beklenemeyeceğini belirtmiştir (Heisbourg, 2003: 75-76). Benzer şekilde ABD Savunma Bakanı yardımcılığını yapan Wolfowitz de 2 Kasım 2002'de yaptığı konuşmasında,

yakın tehditlerin önceden görülmesinin mümkün olmadığını ifade etmiş ve 11

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

Eylül saldırılarına ilişkin olarak yakın tehdidin, 10 Eylül'de ortaya çıktığını ama bunu bilmenin mümkün olmadığını belirtmiştir. Yeni ulusal güvenlik stratejisi ile ilgili resmi yetkililerin yaptığı konuşmalarda, önleyici müdahale (preventive) ve ön vuruş (preemptive) kavramlarına birbirlerinin yerine geçecek şekilde yer verildiği görülmektedir (Halatçı, 2006: 80, 81, 82, 98).

Amerika'nın teorisine göre El-kaide lideri Usame Bin Ladin, dört yolcu uçağının ele geçirilerek ikiz kuleler ile Pentagon binasına çarptırılması olayının asıl planlayıcısıydı. Bu yüzden 11 Eylül olaylarından sonra El-kaide teşkilatı değil de İslam dini dünyada aşırılık ve radikalliğin asıl kaynağı olarak tanıtılmaya başladı. Öyle ki Amerikan'ın dönem başkanı Bush dünya kamuoyunda bu zihniyeti oluşturmakta haçlı savaşların başlamasından bile söz etmişti. Bush'un bu ifadesine karşı Dünya Müslümanlarının geniş çaplı tepkide bulunması Amerikan Başkanı'nın geri adım atmasını mecbur bıraktı. El-kaide ise 11 Eylül olaylarının sorumluluğunu üstlendi. Fakat buna ilişkin bir diğer teori de ortaya atıldı. Buna göre Amerika'da uçuş güvenliği, hava savunma ve güvenlik sistemleri içerisinden birilerinin işbirliği olmadan 11 Eylül olayları planının gerçekleşmesi olanaksızdı.⁶

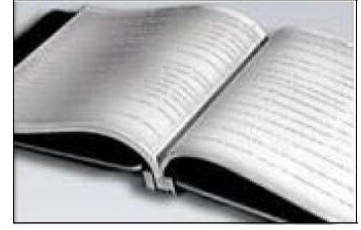
⁶ <http://turkish.irib.ir/makaleler/siyasi-makaleler/item/250125-11-eyl%C3%BCl-olaylar%C4%B1-B6ncesi-ve-sonras%C4%B1?tmpl=component&print=1>, Erişim Tarihi 11 Eylül 2011.

Bazılarına göre de ABD'nin, 11 Eylül sonrasında izlemekte olduğu politika incelendiğinde, Brzezinski'nin kabaca hatlarını çizmiş olduğu stratejik plan doğrultusunda hareket ettiğini söylemek mümkündür. Nitekim ABD'nin Afganistan operasyonunun dünya siyaset sahnesi açısından, Afganistan'ın jeostratejik konumu gereği özel ve önemli bir anlamı vardı. Çünkü Afganistan, dünya coğrafyasında açıktan Amerikan karşıtı söylem kullanan üç ülkenin (Rusya, Çin, İran) tam ortasında ve üçünü de etkileyebilecek bir konumdadır. İlginçtir ki; bu üç ülke ABD'nin Afganistan operasyonuna destek vermiştir.

11 Eylül sonrası Afganistan'a düzenlenen askeri müdahale ve ardından ABD'nin Orta Asya cumhuriyetleriyle terörle mücadele kapsamında, askeri-güvenlik alanında başlatmış olduğu ilişkiler ve ABD'nin bölgeye yerleşmeye başlamış olması, bölge ülkelerinin tehdit algılayışlarının boyutunu ve güvenlik yapılanmalarını da önemli ölçüde etkilemeye başlamıştır (Erol, 2004).⁷

11 Eylül saldırıları, Afganistan'daki savaş, Irak savaşı ve "teröre karşı savaş"la birlikte dengelenmiştir. Bu çatışmalar, terörist grupların statükoyu değiştirmek için şiddeti önemli bir silah olarak kullanmalarının yanı sıra, hem devletler arasında, hem de devletlerin içindeki tartışmaların sonuçlanmasında askeri

⁷ http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/mse_guvenlik/ms_e_guvenlik.htm, Erişim Tarihi 12 Ocak 2014.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

gücün devam eden önemini göstermektedir (Baylis, 2008: 9-85).

Afganlılara karşı geleneksel bir güvensizlik duygusu içerisinde olan İran (Bunun en önemli sebebi İran'da yaşayan 2-3 milyon civarındaki Afganlıdır) genelde bölgedeki Şii cemaatleriyle ilişki kurmaktadır. Tahran'ın hedefi Şii azınlıklar üzerindeki kontrolünü kuvvetlendirmek suretiyle, bölgesel genişleme politikaları dahilinde onları piyon olarak kullanmaktır (Balcı, 2004: 263).

11 Eylül saldırıları ile sarsılan dünyada, Avrupa Birliği'nin saldırılara ilk cevabı, ABD'ye tam siyasi desteği olmuştur. 11 Eylül saldırılarının hemen ardından 12 Eylül'de bir deklarasyon ile düşüncelerini açıklayan AB, terörist saldırıları kınayarak ABD hükümeti ve halkı ile dayanışma içinde olduklarını ifade etmiştir. Saldırıların tüm insanlığa karşı yapılmış olduğunu kabul eden AB, uluslararası terörizmle mücadelede ABD ile yakın işbirliği içinde olacağını belirterek, BM ve diğer uluslararası organizasyonların terörizmle mücadele ile ilgili (özellikle terörizmin finans kaynakları açısından) gerekli bütün önlemlerin uygulanacağını vurgulamıştır (Özcan ve Yardımcı 2005).⁸

ABD yönetimi, 11 Eylül saldırılarını "silahlı saldırı" olarak tanımlamış, Başkan Bush ABD'nin "savaşta" olduğunu ileri sürmüştür. Yine bu çerçevede ABD, BM Antlaşması'nın 51. maddesi ile tanınmış

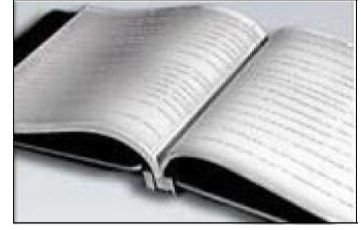
olan meşru savunma hakkını kullanacağını açıklamıştır (Keskin, 2005: 203). Böylece, ABD Teröre Karşı Savaş'a, meşru bir zemin yaratma çabası içerisine girmiştir. Çünkü uluslararası hukuk ve uluslararası ilişkiler açısından ilk defa, devlet kavramının ve savaş hukuku kapsamının dışına çıkılarak, uluslararası terör örgütleri, bireysel olarak terörist faaliyette bulunanlar ve teröre destek veren ülkeler düşman olarak kabul edilmiştir (Caşın, 2002: 98).

11 Eylül saldırısı ve sonrasında ABD ve İngiltere'nin Afganistan'da güç kullanmaları, bu devletlerin uluslararası hukuka uygun davranıp davranmadıkları tartışmalarını da beraberinde getirmiştir (Yinanç ve Taşdemir, 2002: 297).

ABD Başkanı Barack Obama'nın iktidara gelmesiyle birlikte Afganistan ABD ilişkileri yeni bir döneme girmiştir. İki ülke arasında 2 Mayıs 2012 tarihinde başkent Kabil'de, Afganistan'ın geleceği için büyük önem arz eden ABD-Afganistan Stratejik Ortaklık Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma, 2014-2024 yılları arasındaki 10 yıllık süreçte Amerika Birleşik Devletleri'nin Afganistan sorununa olan bağlılığı ve sorumluluğu noktasında güvence vermiştir (Katzman, 2013: 26).

Böylece Afganistan 2014'ten sonra dahi tek başına ayakta durmak zorunda kalmayacak, hatta değişik kaynaklara göre 15.000 ila 25.000 kadar Amerikan askeri öncelikli olacak eğitim ve danışmanlık görevlerinden sorumlu olarak ve gerekli

⁸<http://www.eakademi.org/makaleler/mozcan-1.htm>, Erişim Tarihi 27 Mayıs 2005

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

görüldüğü takdirde de sahada Afgan güvenlik güçlerine yardımcı olmak üzere Afganistan'da konuşlanacaklar (Doğan, 2012).⁹

Bu stratejik işbirliği anlaşması, ABD ile NATO'daki müttefiklerinin, El Kaide ve aşırı uçtaki yandaşlarıyla savaşmakta hâlâ kararlı olduklarının da bir göstergesiydi. Bu anlaşma militanlara ve destekçilerine açık bir mesaj gönderiyordu: "Afganistan'da henüz oyun bitmedi".... Bununla beraber anlaşma, aynı zamanda isyancılarla diyalog ve politik uzlaşma kapısını da açık bırakıyordu. Hem Obama hem de Afgan lider Karzai, anlaşmanın zamanlamasının sembolik olarak çok önemli olduğunun farkındaydılar. Ayrıca anlaşmanın, Usame bin Ladin'in öldürülmesinin yıldönümünde imzalanması muhtemelen bir tesadüf değildi (Azami, 2012).¹⁰

ABD Dışişleri Bakanı John Kerry, Pakistan ziyareti çerçevesinde 1 Ağustos 2013'te Pakistan Başbakanı Navaz Şerif ile biraraya geldi. Kerry ve Şerif, görüşme sonrası ortak basın toplantısı düzenledi. Bu toplantıda konuşan Kerry, ABD ile Afganistan arasındaki güvenlik anlaşması ile ilgili açıklamalarda bulundu. Washington yönetiminin Kabil ile güvenlik anlaşmasını sağlanması konusunda karara

vardığını açıkladı. Kerry, "Biz ilerleme sağlıyoruz, üzerinde çalışıyoruz. Ben şahsi olarak anlaşma sağlayacağımız görüşündeyim. Anlaşmanın uygun bir dönemde tamamlanacağına eminim." Dedi.¹¹

Afganistan Devlet Başkanı Hamid Karzai, ABD ile Afganistan arasındaki anlaşma ile ilgili görüşmeleri 17 Haziran'da, 2013 tarihinde Taliban'ın Katar'da ofis açmasına tepki olarak kesmişti.¹² ABD öncülüğünde NATO güçlerinin Afganistan'daki görevi 2014'te sona erecekti. Bu yeni anlaşma ile Afganistan'da 2014'ten sonra da ABD askerlerinin kalması öngörüldü.

Yeni anlaşma, ABD paramiliter güçlerinin bu tarihten sonra da Afganistan'da kalmasına izin verecek. Bu askerlerin görevi ise ülkedeki El Kaide ile mücadele etmek ve Afgan askerlerin eğitimine devam etmek olacaktır.

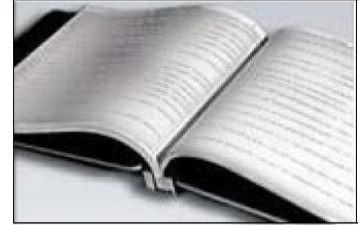
Alman Federal Ordu mensuplarının haklarını temsil eden 'Bundeswehrverband', Federal Savunma Birliği Başkanı Ulrich Kirsch, bu görüşü desteklercesine medyaya verdiği demeçte, 2014'te Afganistan'dan tamamen çekildikten sonra da savaş birliklerinden bir kısmının kalması gerektiğini savundu. Afgan güvenlik birimlerini eğitmek için kalması öngörülen Federal Ordu askeri

⁹ <http://www.salihdogan.com/2012/11/obamanin-yarim-kalan-sinavi-afganistan/#more-125>, Erişim Tarihi 18 Aralık 2012

¹⁰ http://www.bbc.co.uk/turkce/ozeldosyalar/2012/05/120503_us_afghan_relations.shtml, Erişim Tarihi 3 Mayıs 2012

¹¹ <http://www.habermonitor.com/tr/haber/detay/kery-afganistan-ile-guvenlik-anlasmasi-konus/155802/>, Erişim Tarihi 1 Ağustos 2013.

¹² <http://www.haberturk.com/dunya/haber/854616-talibanin-dohadaki-ofisi-kapanabilir>, Erişim Tarihi 23 Haziran 2013.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

uzmanlarının korunması için bunun gerekli olduğunu söyledi. Afganistan'daki güvenlik durumunun korku verici olduğunu belirten Kirsch, '2014'ten sonra bu bölgede savaş birliklerine ihtiyacımız yok' demenin seçim takdiği bakımından güzel olabileceğini, ancak gerçekleri yansıtmadığını belirtti. Kirsch, kriz anında yüksek hareket kabiliyeti ile reaksiyon gösterebilecek savaş birliklerinin Afganistan'da kalmasının, Afgan asker ve polisini eğiten Alman uzmanları korumak için şart olduğunu kaydetti.

Afganistan'daki Alman ISAF birliklerinin komutanı General Michael Matz ise 2014'te Afganistan'da başka bir görevin verilmesi halinde savaş birliklerinin bırakılmayacağını ısrarla vurguladı. Federal Ordunun daha çok Afgan askeri ve polis okullarında eğitim görevini üstleneceğini ifade eden Matz, bu görev için de Afgan hükümetinin davetinin gerekli olduğunu bildirdi. Böyle bir davet gelmezse askeri uzmanların da bölgede kalmayacağını belirtti. General Matz, Afgan güvenlik birliklerinin, 2014'te ISAF görevinin bitmesinden sonra da eğitimlerinin devam etmesinin gerekli olduğuna dikkat çekti.¹³

El Kaide'nin 11 Eylül 2001'deki ABD saldırıları, Soğuk Savaş sonrası döneme ani ve beklenmedik şekilde son vermiş ve askeri gündemdeki bir diğer önemli değişim sürecini tetiklemiştir. En açık biçimiyle 11 Eylül, ABD için tehdit

eksikliği sorununu çözmüş ve teröre karşı savaş, ABD dış politikasının dayandırılacağı hâkim bir güvenlikleştirme sağlamıştır. Aynı zamanda, tek kutupluluk döneminde Amerikan güvenlikleştirme biçimi daha açık ortaya çıkmış olsa da, 11 Eylül, Soğuk Savaş sırasında görülen evrenselleştirici eğilimleri de yeniden açığa çıkarmıştır.

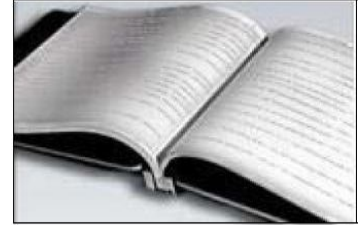
11 Eylül'den kısa bir süre sonra, Afganistan'da Taliban ve El Kaide'ye karşı ABD liderliğinde yürütülen savaş, o dönemde yaygın biçimde desteklenmişti. NATO bu ülkenin istikrara kavuşturulması ve yeniden inşasında (şu ana kadar çok başarılı olmasa da) hala lider rolü oynamaktadır. Aynı zamanda, teröre karşı savaş, nükleer silahların devam eden güvenlikleştirilmelerine de yeni bir soluk getirmiştir (Buzan, 2008: 107-123).

Amerikan askerlerinin çekilmesi 2014 yılı sonuna kadar devam edecek ve 2014 sonunda da Amerikan güçlerinin Afganistan'da gerçekleştirdikleri askeri operasyonlar sona erecektir. Bunun akabinde de Afgan güvenlik güçlerinin Afganistan'da güvenlik ile ilgili tüm konularda tam sorumluluğu alması beklenecektir.

2. SONUÇ

Afgan tarihi çeşitli işgaller ve direnişler tarihidir. Bugüne kadar işgalde başarılı olabilmiş ülke yoktur. Taliban gündüz ülkenin yüzde 60'ını ve gece yüzde 80'ini kontrol etmektedir. İşgalci güçler ise

¹³<http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=269975>, Erişim Tarihi 5 Ağustos 2013.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

sadece gündüzleri kırsala
çıkabilmektedirler.

ABD yönetimi, 2014'ten itibaren çekileceği ve güvenliği Afgan Ordusu'na bırakacağını açıklamasına rağmen bir süre daha kalmaları yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Halen durum belirsizliğini korumakla beraber ABD sonrası Afganistan halkının geleceğinin pek parlak olmayacağı tahmin edilmektedir. İşgalci güçlerin çekilmesinden sonra; kanlı bir iç savaşın başlaması, ardından işbirlikçi yönetimin gitmesi ve Taliban'ın kısa sürede ülkeye tekrar hâkim olmasından endişe duyulmaktadır. Ne yazık ki 34 yıldır işgal ve iç savaş boyunduruğunda yaşamaya çalışan Afgan milletinin iki milyondan fazlası öldü, yüz binlercesi sakat ve evsiz kaldı, milyonlarca İran ve Pakistan'a göç etmek zorunda kaldı (Gündüz, 2013).¹⁴

Afganistan'da güvenlik konusunun halen sıkıntılı olduğu bilinmektedir. Taliban rejiminin kalıntıları ve El-kaide unsurlarının ülke çapındaki ilerlemeyi raydan çıkarma çabaları sürmektedir. Ancak yirmi yıl öncesine baktığımızda ülkede hukukun üstünlüğünün resmileştiğini kısmen görmek mümkündür. Saygı duyulan ulusal bir ordu ya da ulusal polis teşkilatının zayıf olduğunu görmekteyiz. Ülke neredeyse 30 yıl süren savaşlardan harap olmuş ve uluslararası toplumdaki dışlanmışlığı, Dünyada sadece üç

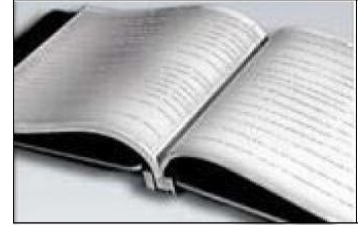
devlet Afganistan hükümetini tanımaktaydı. Ayrıca Afganistan içinde asayiş yoktu. Taliban dünyanın en tehlikeli ve öldürücü terör örgütlerinden biri olan El-kaide'yi ülkede barındırmaktaydı. Bugün Afganistan El-kaide için bir sığınak olmaktan çıkmıştır.

Halen Afganistan ulusal ordusu bünyesinde 30.000'den fazla eğitilmiş ve donanımlı asker, Afgan ulusal polis teşkilatı içinde de 46.000'den fazla eğitilmiş ve donanımlı polis personeli bulunmaktadır. Yaklaşık 4.000 Afgan güvenlik gücü mensubu halen eğitim sürecindedir. Afgan Ulusal Ordusu (ANA), bünyesine ayda 1.000 civarında yeni eleman katarak büyümekte, toplam personel sayısının da yakında 70.000'e çıkabileceği tahmin edilmektedir.

Afgan Ulusal Ordusu (ANA), çarpışma operasyonlarını bağımsızca ve başarıyla yürütmüş ve çarpışma yeteneklerini geliştirmeye devam etmektedir.

ANA, beş kolordu ve on tugaydan oluşmaktadır. Ayaklanmaya karşı mücadele üzerine odaklanmış piyade ağırlıklı bir güçtür. Taliban rejimine karşı savaşan aşiret reslerine bağlı milisler ilk önce Savunma Bakanlığı'nın kontrolüne girmiş daha sonra silahsızlandırılmışlardır. Afganistan'da 40 ülke asker bulundurmakta, yaklaşık 40.000 uluslararası asker görev yapmaktadır. NATO'nun uluslararası destek gücü (ISAF) Afganistan'ın güney bölgesini de kapsayacak biçimde genişletilmiştir.

¹⁴<http://yenisafak.com.tr/yazarlar/SuleymanGunduz/afganistan-ah-afganistan/35794>, Erişim Tarihi 11 Ocak.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

Sonsuz Özgürlük Operasyonu Koalisyonu tüm güvenlik operasyonlarının yetkilerini NATO, ISAF'a devretmiştir. Ülke çapında NATO denetiminde faaliyet göstermekte olan 24 geçici yeniden yapılandırma (PRT) bulunmaktadır.¹⁵ Ordu ve sivillerden oluşan bu ekipler altyapı projelerinde yer almaktadır. Dünyada bulunan güçlü ve özgür ülkelerin desteğiyle, Afgan halkı kendi ülkelerinde güven ve refah içinde yaşadıkları, yurt dışında saygı gördükleri gurur duyabilecek bir gelecek inşa etmektedirler.¹⁶

Afganistan'ın genelinde güvenlik sorunu olmakla birlikte özellikle Güney-Batı, Güney, Güney-Doğu ve Doğu bölgeleri güvenlik tehdidi altında olduğundan bu bölgelerde iş yapmak son derece tehlikelidir. Önceki yıllarda Herat-Kandahar-Kabil yollarının büyük bölümü Türk firmalarınca yapılmış olmasına karşın son zamanlarda bu güzergahta seyahat etmek bile son derece risklidir. Afgan işadamlarına yönelik kaçırma eylemleri yoğun olmakla birlikte yabancı işadamlarına yönelik kaçırma eylemleri de artış göstermektedir.

Her ne kadar güvenlik sağlanmış olsa da kanunların uygulanmasında otoriter boşluk bulunmaktadır. Firmaların, yerel firma ve personel ile yaptıkları anlaşmalara çok

dikkat etmeleri, yazılı her evrağı önemsemeleri gerekmektedir. Hatta açıkta firma antedli kağıt, kaşe ve mühür bulundurulması bile ilerde firma için sıkıntı olabilecek olaylara meydan verebilmektedir (Temizer, 2010).¹⁷

Afganistan, güçlü devletlerce çevrelenmiş zayıf bir ülkedir. 11 Eylül'den önce Pakistan, Hindistan, Rusya, İran ve ABD, Afganistan'da sivil savaşın devam etmesi ile kendi çıkarlarını korumaya çalışmışlardır. Bugün ise, Afganistan'daki güvenlik sorunlarının çözülmesi için çok taraflı barış görüşmelerinin olasılığı sorgulanmaktadır. Yani gerçekler sorunların yalnızca askeri olarak çözümlenemeyeceğini göstermektedir.

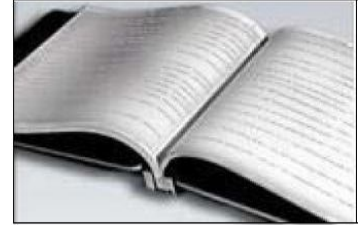
2001 yılında yaşanan ABD'ye yönelik 11 Eylül terör saldırıları sonrasında Afganistan ve çevresinde yaşanan gelişmeler bölgesel olduğu kadar küresel olarak da yakından takip edilmektedir. Taliban, El Kaide, Afganistan ve çevresindeki diğer terörist eylemlere ve güvenlik sorunlarına ilgi artmıştır.

Günümüzde neredeyse her hafta Afganistan'da ve Pakistan'da Taliban'ın gerçekleştirdiği saldırı haberleri duyulmaktadır. Afganistan'da ve Afganistan-Pakistan sınırında yaşanan çatışmalar ve terör saldırıları bölgesel problemlerin bir parçasıdır. Uyuşturucu ticareti, eğitim azlığı, iç istikrarsızlık ve

¹⁵http://www.defense.gov/pubs/Section_1230_Report_July_2013.pdf, Erişim Tarihi 10 Temmuz 2013.

¹⁶<http://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/afganbesyil.pdf>, Erişim Tarihi 12 Ağustos 2013.

¹⁷<http://www.musavirlikler.gov.tr/upload/AFG/Afganistan%20Ulke%20Raporu%20haziran2010.doc.>, Erişim Tarihi 20 Haziran 2010.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

ekonomik yetersizlik gibi sorunlar da mevcuttur. Afganistan dünyadaki en fakir ülkelerden biridir. 10 yıldır süren yeniden yapılanma çabalarına rağmen istikrarlı bir rejim kurulamamıştır (Karacasulu, 2011: 3-4-5-6). Hükümet, dış yardımlar ile ayakta durmakta, ekonomik/sosyal krizler ve suç örgütleri ile başa çıkamamaktadır. Dolayısıyla, ele alınacak güvenlik ilişkileri birbirleriyle son derece ilişkili sorunları kapsamaktadır. Gelecek dönemde de güvenliğin ve istikrarın nasıl sağlanacağı ise belirsizliğini korumaktadır.

3. KAYNAKÇA

Akkurt, M. (2005). Afganistan'ın Yapılanmasında Siyasi ve Ekonomik Stratejiler. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.

Aras, B., & Toktaş, Ş. (2008). Güvenlik, Demokrasi ve İstikrar Sarmalında Suriye ve Afganistan. Ankara: SETA Yayınları, Siyasi, Ekonomik ve Toplum Araştırmaları Vakfı.

Atay, M. (Sonbahar Kış 1998-99). Avrasya'nın Balkanları, Afganistan'da İç Çatışma Dinamikleri. Avrasya Dosyası, 4 (3-4), 23-28.

Azami, D. (2012). ABD-Afganistan İlişkilerinde Yeni Dönem. Erişim Tarihi 3 Mayıs 2012, http://www.bbc.co.uk/turkce/ozeldosyalar/2012/05/120503_us_afghan_relations.shtml.

Baylis, J. (Yaz 2008). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı. Uluslararası İlişkiler, 5 (18), 69-85.

Balcı, A. (2004). Afganistan: Ulus Devlet ve Kabilecilik Arasında. İnat, K. (Ed.), Dünya Çatışma Bölgeleri, Ankara: Nobel Yayınları, 263-265.

Brzezinski, Z. (1998). Büyük Satranç Tahtası. İstanbul: Sabah Kitapları.

Buzan, B. (2008). Askeri Güvenliğin Değişen Gündemi. Uluslararası İlişkiler, 5 (18), 107-123.

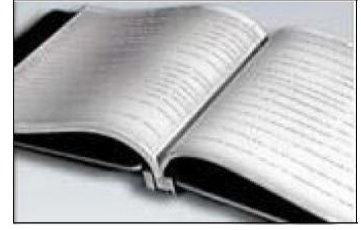
Caşın, M. H. (2002). ABD'nin küresel güç mücadelesinde Afganistan savaşı ve uluslararası sistemin muhtemel koordinatları. Jeopolitik, 1, 98-102.

Çeçen, A. (Sonbahar Kış 1998-99). Afganistan'ın Öne Çıkışı. Avrasya Dosyası, 4 (3-4), 111.

Davutoğlu, A. (2003). Stratejik Derinlik. İstanbul: Küre Yayınları.

Doğan, S. (2012). Obama'nın Yarım Kalan Sınava: Afganistan. Erişim Tarihi 18 Aralık 2012, <http://www.salihdogan.com/2012/11/obamanin-yarim-kalan-sinavi-afganistan/#more-125>.

Drogin, Bob (2002). U.S. Had Plan for Covert Afghan Options Before 9/11. Los Angeles Times, 18 Mayıs.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

Dursun, G. (Sonbahar Kış 1998-99).

Afganistan'ın Etnik Kimliği.
Avrasya Dosyası, 4 (3-4), 49-53.

Keskin, F. (2005). Birleşmiş Milletler ve
Türkiye. Ankara: Ekin Yayınları.

Erol, M. S. (2004). Orta Asya'da Güvenlik

Sorunları. Erişim Tarihi 12 Ocak
2014, Hacettepe Üniversitesi ISSN
1305-5992, Türkiyat Araştırmaları
Dergisi, Sayı 1. Web sitesi:
http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/mse_guvenlik/mse_guvenlik.htm.

Kirsch, U. (2013). Alman Ordusu
Afganistan'dan çıkmak istemiyor.
Erişim Tarihi 5 Ağustos 2013,
<http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=269975>.

Gündüz, S. (2013). Afganistan ah

Afganistan. Yeni Şafak. Erişim
Tarihi 11 Ocak 2013,
<http://yenisafak.com.tr/yazarlar/SuleymanGunduz/afganistan-ah-afganistan/35794>.

Kleveman, L. (2004). Yeni Büyük Oyun,
Orta Asya'da Kan ve Petrol.
İstanbul: Everest Yayınları.

Krause, K., & Williams, M. C. (1997).
Critical Security Studies: Concepts
and Cases, (der.). Minneapolis:
University of Minnesota Press.

Halatçı, Ü. (2006). 11 Eylül Terörist

Saldırıları ve Afganistan
Operasyonu'nun Bir
Değerlendirmesi. Uluslararası Hukuk
ve Politika, 2 (7), 80-98.

Moreau, Ron (2011). "New Leaders for
the Taliban." Newsweek, 24 Ocak.

Heisbourg, F. (2003). A Work in

Progress: The Bush Doctrine and Its
Consequences. The Washington
Quarterly, 26 (2), 75-76.

Özcan, A. B. (2013). Uluslararası
Güvenlik Sorunları ve ABD'nin
Güvenlik Stratejikleri. SÜ İİBF
Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar
Dergisi. Erişim Tarihi 12 Ağustos
2013,
http://www.iibf.selcuk.edu.tr/iibf_dergi/dosyalar/01348092909.pdf.

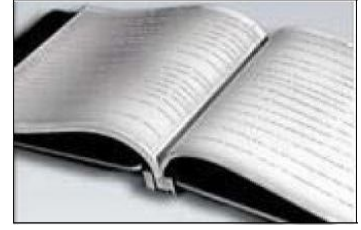
Karacasulu, Z. N. (2011). Bölgesel

Güvenlik Analizi Afganistan.
İstanbul: Beta Yayınevi.

Özcan, M., & Yardımcı, S. (2005).
Avrupa Birliği ve Küresel
Terörizmle Mücadele. e- akademi
Hukuk, Ekonomik ve Siyasal
Bilimler Aylık internet Dergisi, Sayı
39. Erişim Tarihi 27 Mayıs 2005.
<http://www.eakademi.org/makaleler/mozcan-1.htm>

Katzman, K. (2013). Afghanistan: Post-

Taliban Governance, Security and
U.S.Policy. Erişim Tarihi 23 Ekim
2013.
<https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL30588.pdf>.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I,Z1 * ID:30 K:44**

<http://www.akademikbakis.org>

Raşid, A. (2001). Taliban İslamiyet, Petrol ve Orta Asya'da Yeni Büyük Oyun. İstanbul: Everest-Mozaik Yayınları.

Stebbing, A. (2013). Nicholas Spykman: Rimland Theory. Erişim Tarihi: 21 Mart 2013.
<http://prezi.com/ccuh4ok5uuzf/nicholas-spykman-the-rimland-theory>.

Temizer, A. (2010). Afganistan Ülke Raporu. Erişim Tarihi 20 Haziran 2010.
<http://www.musavirlikler.gov.tr/upload/AFG/Afganistan%20Ulke%20Raporu%20haziran2010.doc>.

Ülkü, İ. (2002). Moskova'yla İslam Arasında Orta Asya. İstanbul: Kum Saati Yayınları.

Ülger, İ. K. (Sonbahar Kış 1998-99). Taliban Afganistan'da Pax Americana'nın İslamcı Militanı. Avrasya Dosyası, 4 (3-4), 96-98.

Yeşiltaş, M. (2004). ABD'nin Uluslararası Terörizme Yaklaşımı. İnat, K. (Ed.), ABD'nin Haydut Devletleri, İstanbul: Değişim Yayınları, 33-44.

Yinanç, R., & Taşdemir, H. (2002). Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye. Ankara: Seçkin Yayınları.

Afganistan'ın beş yılı ABD Savunma Bakanlığı Raporu. Erişim Tarihi 12 Ağustos 2013.
<http://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/afganbesyil.pdf>.

Alman Ordusu Afganistan'dan çıkmak istemiyor. Dünya Bülteni. Erişim Tarihi 5 Ağustos 2013.
<http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=269975>.

Kerry, Afganistan ile güvenlik anlaşması konusunda 'emin' konuştu. Erişim Tarihi 1 Ağustos 2013.
<http://www.habermonitor.com/tr/haber/detay/kerry-afganistan-ile-guvenlik-anlasmasi-konus/155802/>,

11 Eylül olayları öncesi ve sonrası. Erişim Tarihi 11 Eylül 2011.
<http://turkish.irib.ir/makaleler/siyasi-makaleler/item/250125-11-eyl%C3%BCl-olaylar%C4%B1-%C3%B6ncesi-ve-sonras%C4%B1?tmpl=component&print=1>.

Progress Toward Security and Stability in Afghanistan. Erişim Tarihi 10 Temmuz 2013.
http://www.defense.gov/pubs/Section_1_230_Report_July_2013.pdf.

Taliban'ın Doha'daki ofisi kapanabilir!. Haber Türk. Erişim Tarihi 23 Haziran 2013.
<http://www.haberturk.com/dunya/haber/854616-talibanin-dohadaki-ofisi-kapanabilir>.